СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 220. Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця, 20. вересня, 1929. VOL. XXXVII. No. 220. Jersey City, N. J., Friday, September 20, 1929. THREE CENTS.

ГУВЕР ПРО ВАГУ МОРСЬКОГО РОЗОРУЖЕННЯ

ПРЕЗИДЕНТ УЖИВАЄ РАДІЯ ДЛЯ ЗЯСОВАННЯ СТАНОВИЩА УРЯДУ.

ВАШИНГТОН, 19. вересня. — Президент Гувер говорив учора з Білого Дому при помочи радія про вагу конференції для обмеження морських зоружень для американського народа.

Президент говорив, що морські зоруження можуть прибрати форми, які инші держави можуть уважати загрозою для себе. Сього рода підозріння можуть усе самі довести до поважних міжнародних клопотів. Тому кожда держава повинна старатися впевнити світ про свій мирний настрій. Морське розоруження знялоби зі світа тягар ненависти та облекшилоби з податковців великі тягарі. В тій надії американський уряд приступає до міжнародної конференції для обмеження зоружень.

АМЕРИКА НЕ БУДЕ ПІДПИСУВАТИСЯ ПІД АКТ СКЛИКАННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ДОЗВОЛЯЄ АНГЛІЇ ВЗЯТИ ІНІЦІЯТИВУ НА СЕБЕ.

ВАШИНГТОН, 19. вересня. — Американський уряд постановив не прилучуватися до англійського заклику великих морських держав на конференцію над обмеженнєм морських зоружень.

У сей спосіб Анґлія сама скличе сю конференцію. Конференція малаби відбутися в січні 1930 року.

РЕПУБЛИКАНЦІ ПОБОЮЮТЬСЯ ЗА ТАРИФОВИЙ ЗАКОН.

ВАШИНГТОН, 19. вересня. — Сьогодня рано в 11. годині відбудеться засіданнє всіх републиканських сенаторів (так званий „кокос") для вирішення тактики партії в справі митового проєкту.

Фінансовий комітет, котрий укладав сей проєкт, предложив демократам спис купецьких і промислових фірм, котрі побиваються за піднесенням мита. Сталося се на основі недавно ухваленої резолюції котра приказує фінансовому комітетови предкладати на [illegible] навіть меншости спис тих фірм, які домагаються піднесення мита. Сенатори будуть відтак дивитися на податки, які платять ті фірми, щоби в сей спосіб розкрити, на скільки слушним є домагання сих фірм, що їм треба охоронного мита для забезпечення їх бизнесу перед небезпечною заграничною конкуренцією.

НОВИЙ САМОСУД У ҐАСТОНІЇ.

ЗНОВА ПОБИТО РАДИКАЛЬНОГО ЮНІЙНОГО ПРОВІДНИКА.

ШАРЛОТ (Норт Каролайна), 19. вересня. — Трох територистів напало на Кліо Теснера, радикального юнійного аґітатора, забрали його силою з дому, вивезли з повіту Ґастон до повіту Клівленду і там тяжко його побили.

Рівночасно хтось підсадив динаміт під підвищення для бесідника в галі радикальної „національної юнії ткацьких робітників".

Ґубернатор стейту обіцяв виступити остро проти самосудців та чимскорше поставити їх перед суд.

ЛИНДБЕРҐИ ВИБИРАЮТЬСЯ В ДОВГУ ВОЗДУШНУ ДОРОГУ.

ВАШИНҐТОН, 19. вересня. — Відомий американський летун, полковник Линдберґ, виїхав учора з Ню Йорку в дорогу до Вашинґтону, а звідти до Міямі, на Флориді, звідки він вибирається в довщу подорож по середній та південній Америці.

З ним їде його молода жінка. Мають вони відбути разом подорож, що буде виносити 10,000 миль. Подорож відбувається з рамени підприємства „Всеамериканські Воздушні Дороги" та має на ціли навязанне постійного воздушного получення між Злученими Державами та ріжними краями латинської Америки.

НЕ МАЄ НІЧОГО ПРОТИ ТЮТЮНУ.

ІНДІЯНАПОЛІС (Індіяна), 19. вересня. — Підчас засідання уряду „Християнської Жіночої Юнії Тверезости" заявила предсідателька орґанізації, що орґанізація виступає проти алькоголічних напитків та побивається за їх повним скасованням, але не виступає проти вживання та продажі тютюну.

Вона говорила, що орґанізація обмежується до одної цили, бо тільки така орґанізація, що обмежується до одної цили, може надіятися на успіх.

У своїм звіті говорила теж вона, що нині молодіж запивається більше, ніж се було до заведення прогибіції. Пояснила вона се бажанням молодежи наслідувати старших.

БЕЗ ЦІКАВОСТИ НЕМА НАУКИ.

МИДЕЛТАВН (Конетикот), 19. вересня. — З нагоди отворення шкільного року на Веслійськім університеті виголосив президент Мекконоті промову, в котрій підняв потребу цікавости для студента.

Він осуджував душенне цікавости в дитині як практику, дуже шкідливу для розвою умових здібностей. Навіть цікавість щодо зовнішніх справ не є шкідлива, бо студент, який цікавиться сими справами, скоро пізнає, що стрій та автомобілі се тільки зовнішні принади, які не свідчать про сильний характер людини, котра їх має.

НОВА ВЕЛИКА КОМБІНАЦІЯ БАНКІВ.

НЮ ЙОРК, 19. вересня. — Тут зорґанізовано підприємство Марін Миллденд Корпорейшен, котре має на ціли викупити шери 16 великих місцевих банків та злучити їх у сей спосіб в одну комбінацію.

Таким чином се підприємство збере в одні руки оборотового капіталу на загальну суму яких 500 міліонів долярів.

З нагоди подібних комбінацій кажуть економісти, що банковий бизнес буде незадовго ведений за посередництвом великих банків, оперуючих через сотки філій.

ОПІКА НАД ЖИДАМИ НА УКРАЇНІ.

Жидівська Телеґрафічна Аґенція повідомляє під датою 22. серпня з Москви, що між радянським урядом у Москві і Жидівською Федерацією Допомоги в Лондоні заключено договір у справі уділювання допомоги деякій частині Жидів по малих містечках на Україні. Згідно з договором кожний з контраґентів має виасиґнувати по 100 тисяч долярів. Добутий таким чином фонд має бути використаний згідно з вказівками Федерації.

Договір набере обовязуючої сили зараз по зратифікуванні його лондонською Федерацією Допомоги. На основі договору Федерація виделеґує свого представника до Харкова. Крім того Федерації прислугує право делеґування своїх представників до 5-ти інших міст на Україні. Ці делеґати разом з „Комзетом" і народнім комісаріятом соціяльної опіки будуть наглядати над поділом виасиґнованих грошей.

РЕПІН ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

Славний маляр Іля Репін, з походження Українець, живе від ряду років у Фінляндії й виказався тепер в однім листі дуже гостро проти большевиків. З нагоди його 85-тих уродин поздоровив його петроградський маляр Штернберґ й висказав бажання, щоби Репін вернув до Радянського Союза. На це відповів Репін: „Мені видається дивним відкриття, що Радянський Союз міг би мені стати вітчиною. Ця „кулісова будівля" може ущасливити хиба таких Штернберґів. Я не можу поважати таких людей, які поставили собі життевим принципом грабіж і які відкидують засадничі права людини".

ЧВОРАКИ ПРИЙШЛИ ДО ШКОЛИ В СТ. ДЖАН.

В Ст. Джан, Н. Б., прийшли 3 вересня до школи четверо дітей Віліяма Меґенея, які породилися в один день, 25 грудня 1923. Троє з тих дітей є дівчатками, а один хлопчик. В школі поділено їх так, що дівчата пішли до одної кляси, а хлопчик до иншої. Є се мабуть одинокі чвораки в Канаді, що ходять тепер до школи. Свій діточий вік вони прожили без поважнішої недуги і пригоди.

ШТУКА НЕ ВДАЛАСЯ.

Штукар Блякаман, який дивував тисячі людей в Арґентині своєю здібністю заховати своє життя помимо того, що закопувано його в домовині в землю, не буде вже більше показувати своїх штук. В Мольдес, в Арґентині, оноді закопано його в домовині, як звичайно, коли одначе по трох годинах відкопано його назад, показалося, що він уже неживий. Стан домовини показував, що штукар розпучливо старався добутися з гробу.

ТАКОЖ ГРОМАДА.

В околиці Парижа істнує автономна адміністраційна громада Ле Тартр Ґодран, що є напевне найменшою у світі. Останній список її населення ствердкує, що живе там 10 осіб: 5 мущин, 4 жінки й одна дитина. Війт цієї громади п. Тіерре був недавно на обіді у президента Думерґа таксамо, як „мери" найбільших громад.

ПОСВЯЧЕННЯ ПАМЯТНИКА НА СТРІЛЕЦЬКИХ МОГИЛАХ В ОЗІРНІЙ.

Дня 18. серпня 1929 р. доконано в Озірній акту посвячення памятника на стрілецьких могилах в Озірній. Памятник здвигнений коштом кількох тисяч золотих, а заходами ідейного гуртка молоді в Озірній. Акту посвячення доконали: о. декан Янович, парох Озірної; о. декан Молчко, парох з Осташовець; о. Куницький з Покропивної, о. Федасюк з Висиповець і о. Федоришин з Цеброва. У процесійному поході з церкви на цвинтар (віддалений від церкви два кільометри) взяло участь коло 5 тисяч місцевих і замісцевих громадян. Перед самим цвинтарем похід стримано та притримано четверо дітей, що несли вінці, які сконфісковано. На інтервенцію сенатора Кузьмина дітей увільнено, але вінців не повернено. На стрілецьких могилах виголосив відповідну проповідь о. Куницький з Покропивної, а крім того промовляли сенатор Кузьмин і Блажкевич та Василь Зварич. По закінченні церковного свята учасники відспівали національний гимн і розійшлися спокійно до дому.

МОГИЛА ГОГОЛЯ.

„Красная Газета" пише, що невідомі спрофанували могилу Гоголя на Данилівськім цвинтарі в Москві. З неї забрали всі металеві частини. Таксамо ограбили сусідні могили композитора Рубінштайна і маляра Сєрова.

ЧИСТКА В КОМУНІСТИЧНІМ ЩОДЕННИКУ.

Політичне бюро комуністичної партії у Франції перепровадило „чистку" в редакції свого головного органу, щоденника „Іманіте". Прогнано шістьох головних редакторів того часопису.

НАПАД НА ПОРОХІВНЮ.

З Варшави повідомляють, що невідомі справники намагалися в ночі з 23. на 24. серпня ц. р. висадити вгору порохівню 8. полку кінних стрільців у Влоцлавку. Але справників спостеріг стрілець Сергій Пакін, якого справники зранили в ліву ногу і втікли. Військова жандармерія і поліція ведуть доходження.

НЕ АМЕРИКАНЦІ.

Підчас земляних робіт біля Реймса (Франція) робітники знайшли кілька військових трупів. Зпочатку думали, що то Американці, загинувші у Великій Війні, але після пильнішого огляду їх виявилося, що це кістяки Німців. Розпізнали їх по деяких річах, які знайшли біля них.

ФІЛЬМА ЗПЕРЕД 2,000 ЛІТ.

Англійський дослідник фільми, Дей, має в себе китайську „фільму" зперед 2,000 літ. Є це довга шовкова стяжка, на котрій один за одним находяться нарисовані образці. Бинду уміщувано в спеціяльній ліхтарні й навивано на деревляний валок.

ЗАБОРОНА ВИСВІТЛЮВАННЯ ФІЛЬМУ.

Англійська фільмова цензура заборонила висвітлювати німецьку фільму п. з. „Мартин Лютер", тому, що вона ображує релігійні почування католиків.

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ НА РАДІО.

В слідуючу неділю, дня 22-го вересня, в 2-ій год. 45 хв. зполудня, на стації WAAT в Джерзи Ситі, підчас української години буде співати мужеський хор „Бояна" з Нюарк, Н. Дж., під управою п. Теодозія Каськова слідуючі пісні: 1) Біликовського **„Гамалія"**, муж. хор. Декляматор Ст. Прихода. 2) Бах **Джі стрінґ**, скрипкове соло виконає п-на Любка Каськів. 3) **Серед поля**, дует тенор-барітон, відспівають п. Т. Каськів і п. Н. Ходачок. Фортепяновий акомп. виконає п-на М. Савіцька.

КРАДІЖ ЗПЕРЕД ТИСЯЧІ ЛІТ ВІДКРИТА ТЕПЕР.

Тисяч літ тому бідна Єгиптянка вкрала гарний нашийник своїй пані; цю крадіж відкрито аж цього року. Провідник археольоґічної експедиції Роберт Монд повідомив товариство єгиптольоґії з Лондону, що в хаті одного робітника з Армант викопав він дуже цінний нашийник. Инші предмети найдені в хаті, вказували, що властитель хати був робітником або урядовцем якогось дуки з давно зникшого міста Армант. Нашийник був дуже старанно захований. Учений заключує із сховку, що нашийник був крадений, але справник крадіжи боявся його продати, або носити, й тому так старанно заховав.

КАЗКИ ЖИТТЯ.

Італія має свою одноденну сензацію. У купелевім містечку Ріміні, славнім на весь світ із своєї святої Франчески від часів Данта, а нині чудовою пляжею і пребогатими купелевими костюмами, один тихенький, бідний громадянин став одним махом багачем. Антоніо Малєста поставив на звичайну льотерію три числа і всі вони вийшли. А за ними вийшов у люде і він, бо дістав 100,000 лірів. На один день стрижій Малєста поставив у кут Муссолінія, що проводить вакації з ріднею у найближчім сусідстві Ріміні, в Річіоне. Чужинні кореспонденти кинулися з інтервювами до Малєсти. Неодному з них цікавіше було дізнатись, як виграти на льотерії, ніж яка є програма фашистівської політики. Малєста мав на це таку готову відповідь, як Муссоліні на політично-соціяльні питання: „У моїм житті відіграли першорядну ролю три цифри: 3, 22 і 56. Три, бо я вродився 3-го, 3-го оженився, маю троє дітей, 3-го пішов до війська, був тричі ранений і 3-го вернув з війни. 22, бо цього дня вродився мій батько, цьогож дня я дістав своє перше відзначення і 22-го двічі вийшов я зі шпиталя. 56 — бо стільки літ мав мій батько, коли розпрощався з цією голярнею, таке було число мого реґіменту і стільки мав я лірів, коли почав після нього вести цей інтерес. Коли одного дня я побачив на дверях своєї крамниці виписане крейдою число 56, аж тоді подумав я про льотерію". І що в житті Малєсти ці три цифри дійсно відіграли першорядну ролю, найбільше переконуючим є факт, що він виграв завдяки їм гроші. Він лишається надалі стрижієм, але перебудує свій інтерес так, щоби бути першим на італійській Рівієрі і мріє, що коли Муссоліні приїде знову до Річіоне, тоді буде голитись тільки у нього.

СТАЛІН ДАЛІ ЗВІЛЬНЯЄ З ПОСАД СТАРИХ БОЛЬШЕВИКІВ

ЗВІЛЬНЕНО ЗАСТУПНИКА КОМІСАРЯ ФІНАНСІВ ФРУМКІНА. НАСЕЛЕННЯ ПЕРЕВОДИТЬСЯ НА ГОЛОДНИЙ СПОСІБ ХАРЧУВАННЯ.

МОСКВА (СССР), 19. вересня. — Заступник комісаря фінансів Фрумкін, відомий радянський економіст, звільнений зі своєї посади. Його обвинувачують у приналежности до правої опозиції проти політики Сталіна. Фрумкін виявив себе як гарний економіст і орґанізатор у 1921 році підчас голоду в Росії.

В 1925 році він, як голова радянської торговельної комісії зовнішнього торгу, їздив до Лондону, Парижа й Берліна, де з успіхом полагодив торговельні справи. Рік тому його імя набрало розголосу в Росії, як одного з лідерів опозиції, що виступала проти сталінської аграрної політики та проти програми індустріялізації Росії, як нереальної. Він до останнього часу залишався членом Всеросійського Виконавчого Комітету, який піддержує політику Сталіна.

Видано розпорядження про встановлення пайків на харчі для населення. Мясо разом з кістками буде видаватися тепер по карткам в розмірі 110 ґрамів на одного їдця в день, яйця в скількости 15 штук на місяць на 1 родину, але діти у віці нижче 8 літ можуть одержувати ще додатково 25 яєць на місяць. Цим способом большевики гадають зменшити довгі „хвости" біля харчових склепів.

НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ.

НЕМА НАДІЇ НА СКОРЕ ПОЛАГОДЖЕННЯ КОНФЛІКТУ. БОЛЬШЕВИКИ АРЕШТУЮТЬ КИТАЙЦІВ. МОБІЛІЗАЦІЯ В МОНҐОЛІЇ.

МОСКВА (СССР), 19. вересня. — Після останнього обміну радянських та китайських предложень у справі полагодження конфлікту стало ясно, що ця справа й досі стоїть таксамо безвиглядню, як вона була на початку конфлікту. З китайського кордону повідомляють, що в районі стації Манчулі китайські війська та білоґвардейці не припиняють своїх нападів на радянську територію й час від часу обстрілюють її.

Радянська преса говорить, що з Китаєм не може прийти до порозуміння так довго, як довго він буде вести свою ґру в переговори зі значеними картами.

НАНКІН (Китай), 19. вересня. — Китайський міністер справ закордонних, Ванґ, післав через німецьке правительство остру ноту протесту проти арештів радянським правительством Китайців, які замешкують в Росії й не є членами комуністичної партії або большевицьких робітничих юній.

З ріжних сторін доходять відомости про арешти та масове інтернування Китайців у Москві, Ленінґраді, Читі, Іркутську та в инших містах Росії. Большевики кажуть, що для Китайців було досить часу, щоби повернутися до себе на батьківщину.

ТОКІО (Японія), 19. вересня. — Японська телеґрафічна аґенція повідомляє, що в зовнішній Монґолії, яка знаходиться під контролею большевиків, переведено мобілізацію мужеського населення у віці 20 до 40 років. Крім того наказано двом кінним монґольським дивізіям під командою російських офіцирів вирушити на китайський кордон.

Тіж відомости подають, що в Монґолії йде горячкове приготовання 50,000 війська, котре може кождої години вирушити до китайського кордону, коли це буде потрібно, в залежности від дальшого розвитку конфлікту між Китаєм і Росією.

ПОВСТАННЯ НА УКРАЇНІ.

В БЕСАРАБЩИНІ РОЗПОВСЮДНЮЮТЬСЯ ЧУТКИ ПРО БОЇ МІЖ БОЛЬШЕВИКАМИ Й УКРАЇНЦЯМИ.

БУКАРЕШТ (Румунія), 19. вересня. — Телеґрафічна аґенція Ульштан подає, що на Радянській Україні, недалеко Дністра в місті Тираспіль, точиться важкий бій між українськими повстанцями та червономи військами. Населення Тирасполя в страху тікає з міста, бо воно тепер захоплене українськими повстанцями, які на вулицях побудували барикади й окопалися в шанцях, відбиваючи атаки большевицької кінноти.

З російських радянських кол нема підтвердження цих відомостей.

БЮТЬ ЖИДІВ.

БУКАРЕШТ (Румунія), 19. вересня. — В Румунії знову повторюються антижидівські заворушення, як то було перед упадком міністерства Братіяну. На стації Яси ґрупа студентів напала на експресовий потяг Букарешт-Чернівці, повиганяла з нього Жидів-пасажирів, викинула з ваґонів їх пакунки й декого добре потовкла.

Міністер справ внутрішніх наказав перевести слідство в цій справі та арештувати винуватих.

ДОЛЕТІЛИ ДО КАМЧАТКИ.

ПЕТРОПАВЛОВСЬК (Камчатка), 19. вересня. — Російський літак „Страна Саветов" уже долетів сюди, передетівши над Охотським морем зі скорістю 100 миль на годину. Тепер летуни ладнаються летіти в дальшу подорож до Аляски через Алеутські острови.

ХОЧУТЬ ЗМІНИТИ СТОЛИЦЮ.

ВІДЕНЬ (Австрія), 19. вересня. — Невгаваюча боротьба між соціялістами та фашистами в Австрії привела до бажання фашистів перенести столицю Австрії з Відня в инше місто, котре не знаходиться в руках соціялістів, так як Відень.

Тепер над цим питанням вивязалася газетна полеміка,

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 6, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
Телефон „Свобода": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ЕВРОПИ.

В американських ґазетах говориться богато гарних фраз з нагоди недавного проекту французького премієра Бріяна про Злучені Держава Европи. Американці роблять великі надії так з тої пропозиції, як і з того, що за нею мало заявитися 26 европейських держав. З декотрих ґазет виходилоби, що встановлення Злучених Держав Европи се тільки питання часу.

Так може говорити тільки той, хто свої бажання любить утотожнювати з фактами. Що Злучені Держави Европи при відповідній обстанові моглиби принести світови богато користи, нема сумніву. Але-так само моглаби зробити богато збудована Вилсоном Ліга Народів, колиби вона сповняла всі її завдання, які її творець завдав. Як відомо, вона їх не сповняє, ба навіть, можна сказати, обернулася в малошо не средство для ломання тих ідей, які вона мала боронити, як приміром ідею самовизначення народів. Через те й від такого новотвору, як Злучені Держави Европи, не можна сподіватися богато добра.

Американців можна зрозуміти, чому вони сю думку привитали оплесками. Колиби в Европі повстали Злучені Держави Европи, то се без сумніву булоби признанням, що приміром для сього послужили Злучені Держави Америки. Се лишень показує, як Американці люблять думати анальоґічно. Мовляв, коли в Америці можна було злучити 48 держав в одну цілість, то чому не можна в Европі злучити пів сотки держав в одну цілість? Але якраз тут Американці забувають, що Европа не Америка, що европейська держава не американський стейт. Кожда европейська держава звязана з якоюсь національною культурою. Хоч в Америці слідно теж певні культурні ріжниці між „енкіївською" Новою Англією та полуднем, між східним побережем і „вестом", все таки сих ріжниці навіть рівняти не можна з тими ріжницями, що розділюють приміром Німеччину від Франції. Коли в Америці тяжко було обєднати полудневі стейти з їх рабством Муринів в одну цілість з північними, то о скільки труднійше булоби зеднати національні держави Европи.

В Америці може дехто забавлятися фантазією Злучених Держав Европи, але в Европі навіть Бріян, котрий сю думку порушив, занадто тверезий політик, щоби міг хочби хвилево вірити в можливість практичного переведення сеї думки.

Д-р Остап Грицай.

ЖОРЖ САНД

З приводу 125-их роковин уродин найбільшої французької письменниці.

А се було форум не абияких умів і творців! Віктор Іґо і Альфонс Лямартін, Шатобріян і Віні, Гонорій Бальзак, А. Діма, Евжен Сі (Sue); Проспер Меріме, Тієр, Міне, Мітле, Ґізо — самі першорядні зорі на літературному небі Франції! Великі поети, великі оповідачі, великі історики і державні мужі—і якже тут нашій хуторянці з Беррі ставати з такими величами самотужки на прю? Ну, чекайтеж, не такий же вже дітько страшний, як його малюють. Передовсім: пані Аврора проскрібує всяку самоту. В Ноан, втікаючи від скучного товариства позіхаючого чоловіка, старих тіток з сусідства тай запитих поміщиків, вона в самотному полі, під тихими тополями та голублячи кудлату голову вірного пса, почувала благодать самотної задуми. Але тут в Парижі, тут ішло те велике життя, за яким вона так тужила, тут творча самота була саме там, де вона з конгеніяльними собі людьми могла ділитися найжвучішими думками, і от вона стає перша шукати цих людей. Сказати по нашому — це знову не значить ніщо инше, тільки брати судьбу за лоб, добувати собі місця у світі, проштовхуватися крізь життя до життя сміло, розумно й весело, без одурманюючої тривоги в душі, з радісним співом великої надії і великого довіря у свої сили. Бо по суті речі — кожна отта славетна „доля" й „судьба" людини — цеж ніщо инше, тільки точно відмірена і підрахована сума її життєвої здатности й сили, її волі й енерґії, її змагань і витревалости, її відваги і сміливости, її змоги боротися за себе і видержати в цій боротьбі до кінця. І що це так, цього вчить нас перебіг життя кожної справді великої людини, великої і несмертельної з правила не тільки зза її ґеніяльности, а головно й передовсім зза тугої характерности і незломної енергії, з якою ці вибранці людства вміли боротися за право своєї духовости і за змогу видвигнути її на овид свойого світа і своєї епохи. Сам талант — це поки що мертвий капітал. Щойно коли він звязується зі сильним характером і з енергією праці в людині — щойно тоді талант може і мусить стати чинником творчим і в найкрасшім значінню цього слова — продуктивним. Справді, українські брати, це дуже проста правда. Бо хібаж мало в нас, в Українців, які ми видали собі ганебну пісню: „Щож я буду бідний діяв", хіба мало в нас найкрасших талантів, що або пропали без сліду, або змарнувалися після початкових досягнень? А змарнувалися не ради якоїсь „долі" чи-там „судьби", тільки виключно зза недостачі характеру й енергії?

Але вертаймо-но в Париж, на Quai St. Michael, до старинного будинку, де на пятім поверсі, в хаті за 300 франків річно, саме проти — трупарні, мешкає пані Аврора Діпен-Дідван. Але ба, — воно не так то легко застати її в хаті.

Не легко застати її, а що більше — і не легко розпізнати її в Парижі. Чомуж то? А тому, бачите, що пані Аврора передягнулася тут за — чоловіка. Раз тому, щоб свобідніше поруштатися в мільоновім місті, щоб мати змогу заходити без великої женади всюди туди, де парижське життя розгортає свої темні, для кожного письменника найцікавіші глибини, а далі й тому, що в нашої красуні за мало грошей на коштовні дамські туалети, а вона хоче бачити й театри й музеї і клюби і купувати книжки й журнали, а це все з видатками на коштовні убори погодити ніяк не дається. Так щож — чи гляділи тепер заздрими очима на пишно вбрані парижські сірцї тай обжаловували „долю", що не дала вродитися мільонеркою? Ні — такі дурниці пані Аврорі не в голові. Вона в кожному разі замісць сумувати — бере долю за патли тай гнесе нею об землю. Нема грошей на сукню? Так давайже простого сірого сукна, вшиємо собі звичайніський студентський одяг, кашкетик на голову, і з папіроскою — просто в каварню, де сидить страшний критик з журналу Revue des deux Mondes — Густав Пляйт.

Allons, enfants de la patrie,
Le jour de gloire est arrivé!

Еге, нашій хуторянці в студентському одязі треба иноді заспівати собі на відвагу чудово бадьорі слова Марсельєзи, щоб з відвідним розмахом підійти до літературських корифеїв. Там у тій каварні ще й похмурий, злословний, але дуже вчений Делятуш, впливовий видавець Більоз, Жіль Жанен, славетний майстер Бальзак, а між ними, ну-ну, мадам Дідван, нічого й соромитися, — ми вже знаємо гаразд, хто вам з цих літераторів тут très sympatique. Це пан Жіль Сандо (Sandeau), він сім років молодший від Аврори, талановитий і вольнодумний, повний творчих ідей і такий же амбітний, як і пані Аврора. Вона знає його особисто ще з часів в Ноані, коли то він являвся тут иноді як гість панства Дідван. Так після вечері, при вині і папіросках, а коли погода, під зористим небом в затишному саді, пані Аврора иноді цілими годинами гуторила з паном Сандо про найріжніші літературні справи, часами так довго, пристрасно та з захопленням, що бідному чоловікові пані Аврори ставало дещо за богато тих — як він упевнював — рішучо за довгих розмов жінки з парижським письмаком. Але невдоволення пана Дідван — це одно, а література Франції — друге, і, на жаль, важніше. Бо от тепер, в Парижі, з тих колишніх розмов стуженої за творчістю жінки та гідного духового сопутника, вийшло ні більше ні менше, а пропамятне літературне діло: роман „Rose et Blanche" (1831), в пяти томах, написаний нашою Авророю, але при значній допомозі Сандо.

Дивиться — перше літературне досягнення хуторянки.

Цей твір — доволі помітний тонкою психольоґією двох жіночих душ, Рози і Бянки, з яких перша сильна індивідуальність, повна змоги боротися з життям, а друга переніжена душа, все і всюди жертва обставин — зацікавив публику, подобався літератам, а що найголовніше, звернув на себе увагу парижських видавців. Як автор був підписаний якийсь Жіль Санд. Це було прибране імя нашої письменниці (утворене з назвиська Сандо), змінене опісля на Жорж Санд, яке й добуло несмертельности. Значить, перший успіх досягнено. Але не даром каже десь там великий Бальзак: „Письменнику, коли хочеш добути слави, мусиш писати такі твори, що билиб у читачів мов гармати". Однаце „Rose et Blanche", хоч твір дуже талановитий, хоча таки літературною гарматою не став. Та ще до того це спільний твір, без допомоги Сандо його не подумаєш. І от пані Аврора призадумалася гаразд, спрашалася на пів року зі своїми парижськими товаришами, поклала свій студентський одяг гарненько в шафу і вертає на хутор в Ноан, щоб тут на лоні укоханої собою сільської природи написати щось таке, що здоровою гарматою вцілилоб у лоби читачів Франції. Але вже геть самотужки, самостійно, тільки силою власного духа, розмахом власного пера та завдяки власній творчій спромозі. Бувайте здорові, товаришу Сандо! Тепер я попробую показати світові, що я сама потрафлю, і, далебі, цікаво, чи скаже товариш Бальзак, що вийшла — гармата?

І ось уже за рік, 1832, Ґеній вселюдської думки записує на золотих скрижалях безсмертности нове слово, призначене на те, щоб жити на віки у свідомости людства, слово:

„Індіяна".

Це наголовок першого самостійного твору Жорж Санд. Він мов і справдішня гармата вдарив своїми думками в суспільність Франції, могутним відгуком гарматного удару розійшовся швидко скрізь по Европі, і визначив нову епоху в літературі Франції та в літературах усього світа, епоху творчости вогнистої революціонерки — Жорж Санд. Щож тут, в оповіданню „Індіяна", було бунтарським криком революційної стихії? Крик жінки, яка з глибин перегнилої моралі стоїть, поневолення своєї найпервіснішої природи та згаблення свойого найсвятішого ества, двигається до сонця волі, гепає віковими кайданами об землю і право своєї душі ставляє верховним законом моралі. Героїна оповідання, Індіяна — не креолька і тому й таке дивне її імя — молоденька, гарна жінка підстаркуватого полковника Дельмара, кладучи кінець своїм фізичним і душевним страданням в безталанним подружжю, накиненим їй колись деспотичними обставинами, покидає свойого важко недужого чоловіка і втікає до молодого юнака, в якого щиру любов до неї вона вірить. Нехай, що Індіяна стрічається в нього зі страшним розчаруванням, бо він в міжчасі оженився з багатою дівчиною і не хоче тепер знати про неї нічого. В ній є ще один друг з її дитинних літ, шляхотний Ральф Брави, з яким вона, покинувши нахабну думку про спільне самогубство, починає на далекім острові (і далеко від гнилого великогоміського „товариства") нове, краще життя, життя людини визволеної. Але не в тому діло, чи Індіяна стає тепер дружиною Раймона Рівієр, чи Бравна чи кого иншого. Головна річ тут — її втеча від Дельмара, її звага зложити окови безумного шлюбу і шукати собі змоги життя, відповідного її найглибшій, як фізичній так і духовій природі. Воно без сумніву, що невідрадне одруження нашої письменниці з людиною, мало підходящою до її духовости, а з цим і сумні досвіди цього подружжя — уневажненого в р. 1836 дуже енергійними заходами письменниці в формі судового розводу — причинилися не мало до основної концепції „Індіяни". Але ми помилилисъ, колиб думали, що Жорж Санд, розмальовуючи страждання і визволення пані Дельмар, прислоняє тільки свою власну історію. Тут її власна судьба не була ніяким вимком, а навпаки — вона являлася всього одним, і може не найтрагічнішим зразцем долі могутньої частини тодішнього жіноцтва Франції, головно ж т. зв. висших колах суспільности. Поза зовнішним блеском культури аристократичного сальону та високим рівнем товариського життя у Франції крилися тут глиби страшенного морального зіпсуття. Подружній звязок являвся тут здебільшого простою формою, яка чоловікам давала повну волю, а з жінок робила тільки предмет їх розкоші, присуджуючи їх або на нуду самотного життя в чотирох стінах хати, або на небезпеки любовного звязку з потаємними коханками, який мусів деморалізувати жінку так, як деморалізує Індіяну її потаємний звязок з брехливим елеґантом Раймоном.

(Кінець буде).

П. Ковальчик.

ПО ОДНІЙ ДОРОЗІ

(НОВЕЛЯ).

Присвячую українським дівчатам.

Право передруку застерігається. — П. К.

I.

Ніч. Усі сплять, лиш Тарас не спить. Перед ним книжка. Через вікно заглядає круглолиций місяць; ясні звізди поморгують, та Тарас їх не бачить. Він чогось глибоко задумався, підперши буйну, кучеряву головку...

Не над книжкою він думає; не видно цих остро-стягнених зморщків на чолі, цих ознак тяжкої, умової праці...

Лице в него погідне, очи дивляться десь у далекий простір; уста прикрашує леґенький, певиний усміх — инші якісь гадки роятся в його кучерявій голові...

„Позавтра засідаю до матури. Ну й що: здам, чи ні? А коли здам, то як? Що опісля робитиму? Який-же факультет виберу собі? ...Теольоґію? ... Ні!... Фільософію? — Ні!... Здається треба народу послухати. Люди кажуть, що з мене добрий адвокат буде...

Отце й гаразд — добрий адвокат! Тоді стану свобідним, незалежним від нікого, робитиму, що сам тільки схочу. Ну й слава широка буде. Так. Стану щиро-народнім адвокатом! Заступати й охоронятиму наших селян перед всякими обманцями. Стануся речником народу. Його інтереси, болі і кривди будуть моїми немов рідними.

Народний адвокат — як любо й чарівно це звучить!...

І так довго, довго роздумував Тарас.

Думки, одна за другою, роїлись — ідея за ідеєю.

Плин будучого життя дуже широкий! Бо й щож то не зродиться в такій молодій, повній мрій і фантазій голові?

Щож може бути неможливим? — Звідкиж сумніви мають братись?...

Ох, чарівна молодосте — повна надій!

Горяча крове, хлопяча буйносте — повна хотіння й діяння! Коби то знайшовся такий чудотворець — і привернув нас мені!...

— Га — ба! — Не втне вже цеї штуки ніхто...

Так хай він, молодий Тарас, думає, думає, творить пляни-ідеї, хай живе, радіє своїми картинами будучого, творчого життя!

Та колиб то лишили його в спокою!

От і в цьому моменті збудив Тараса переразливий, мов розбитий горщок, голос нічного сторожа. Він аж здригнувся, сердега.

Та й лють його взяла! Боякже смів хто перервати його мрії?...

Утихло — і Тарас успокоївся. Думки не покинули його... Коли знов тишина ночі його обняла, що тільки биття свойого серця чув, Тарас знова почав мріяти...

Тепер серце горяче щирою любовю, взяло верх над головою.

Перед очима стає образ коханої Галі. І він, задивлений в неї, усміхається так щиро, та шепче тихенько - тихесенько солодкі, довні любови слова — і солодко-тихо засипляє...

Ех, щаслива ти, безжурна, повна надій і життя, молодосте!

II.

„Скорше, Ваню, скорше!"

„Ей, яки-же ви, паничу, нетерпеливи. Видите сами, як коні змокли. І якже горі-горов гнати? Ищи єдна „кера" і будеме на „Маґурі", а з горі юж лекше буде"...

Виізд на „Маґуру" здається Тарасови вічністю. Тому вискочив він з воза й побіг наперед, щоби як найскорше вийти на верх „Маґури" і поглянути на рідне, кохане село, що по тім боці „Маґури".

Ох, як беться його серце! Якеж воно нетерпеливе! Але Тарас іде, спішить серед тіни роскішного ліса, вдихаючи чудовий і здоровий запах живиці.

Тихо в лісі. Навіть дерева не шумлять; не може вітер до них дістатися. Тільки час від часу загляне тай всміхнеться погідне сонечко знонад вершків високих ялиць.

Ще один скрут, останній — і він на вершку! Ліс скінчився. Перед Тарасом чарівний вид-панорама. І він скоро-скоро, мов у калейдоскопі, на всім задержує око і радіє красою, напувається втіхою!

„І що за роскіш! Який чар! Краса яка-ж! — Ох, лиш жити-жити, тішитись природою, любуватись красою!...

„Ох, золоте сонечко, усміхаючись, огріває землю, а ген, високо попід небесами переливається співом малий жайворонок; з ліса зазуля відзивається; а там в далині, на лугах бродять бузьки й клекочучи, раду радять; над полями уносяться стада ворон і крячуть; на пасовиску помелькає сита худібка, дзвонячи давінками; лунає пастуша пісонька, тай „пищавка" не втихає: всьо лучиться в одну красну гармонію...

А там, дальше, мов жовнірі, стоять рядом стрійні копиці сіна; золотом сяють лани збіжа; серед піль веться, мов змій, битий гостинець; та ще дальше срібнолента річка, а здовж річки розсипав хтось дрібні-дрібнесенькі хатинки. От це й село...

На одному кінці села, на горбку, стоїть деревляна з трома банями церковця. На банях красуються, полискують від сонця, золоті трираменні хрести!

Церковця, хоч убога, та маєстатично й гордо царитьнад всім селом, немов на сторожі стоїть, а хрести трираменні завислі в небі, розпростерли свої рамена над цими нужденними, вбогими хатинами свойого люду!

Під горбком, у пишному садочку, обставлена високими яворами, неначе дрімає старенька плебанія... де моя Галя та її старенькі родичі спокійно-любо проживають...

На другому кінці села, над високим берегом, над річкою рідна хатка, де ненька старенька мене дожидає.

З комина розходиться дим, що щезає в безколірному етері... Це мати в ній топить, вечеру синови готовить!...

„Ох, нене моя! Село моє рідне, мої кохані сторони; якже я вас люблю! Гаї, луги, ліси мої кохані! Моя Лемківщино дорога!"

Нема, нема більшого раю у всьому світі!

Тимчасом надіхав Ваньо.

„Сідайте, паничу!"

Сіли й блискавкою зїхали з „Маґури" в село, до рідної хати...

III.

Чарівний, літний вечір. Сонце вже давно сіло за гори. У саді леґесенький вітрець шелестить по деревах, ведучи любовну розмову з листочками; в траві цвіркун цвірінькає; а в селі час до часу й собака забреше.

От і ясен-місяць зійшов; веселійше якось стало. Вже й у ставку жаби кумкали, тай соловейко відзивався.

А серед цеї краси дві якісь тіни, обнявшись, по саду блукають, мов прирослі до себе. Годі їм розлучитись.

Це Тарас з Галею.

„Ох, орле сизокрилий! Якже-ж я ждала на тебе! Дні, ночі числила; години, мінути, секунди, і не могла була діждатись!

„Тепер уже не так скоро відійдеш від мене!

„Ох! Якже-ж я люблю тебе!"

І пригорнулось молоде й щасливе дівчатко до свойого коханого й щирий поцілунок, невинний поцілунок зложило на жадних устах хлопця.

„Галю, — і мріяти трудно про лїпше щастя! І в байці ніколи не було гарнійше! — Ох! люба! Глянь! Сам Бог радується нашим щастям, любово! Чи треба нам ще щось більше?"

„Ні! нічого, мій любий! Не треба нам більшого щастя! Ніхто не всилі розбити нам його! Чиж є більша сила від щирої і вірної любови? — Ні! нема! Любов все переможе!"

І так тішаться молоді своїм щастям-коханням!

Вся природа з ними радіє; над ними розливаєсь заразливий чар любови.

Тільки місяць один, поглянувши на них, двоє голубят, іронічно всміхнувся...

(Дальше буде).

ЖАРТИ.

— Чи ти вже коли бачив коня з деревляною ногою?

— Що ти плетеш дурниці?

— Не віриш? Заложімся за десять долярів.

— Добре.

— Такі коні є в карузелі.

Не мав серця.

Судця (до злодія): Як ти міг обікрасти сплячого чоловіка?

Злодій: Пане судця, він так смачно спав, що я не мав серця будити його.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Йосафата, від. 217, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 22-го вересня в годині 2-гій пополудни точно, в галі як звичайно. Кождий член обовязково має бути присутний на сім мітінґу, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі мають прийти і вирівнати свої залеглости, бо будуть суспендовані. Хто ще не є членом Бр. і У. Н. Союза, най прийде на сей мітінґ і впишеться, бо на сім мітінґу приймається без вступного. — А. Іваній, секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Тов. ім. Т. Шевченка буде мати місячні збори в неділю, 22. н. м. в У. Н. Домі 237 Норе Ave. о год. 2-гій пополудни. Важні справи на порядку дня, присутність конечна кождого члена. Довгуючих напоминається о вирівнанне залеглости. Нових членів будемо приймати до Союза і товариства без оплати вступного. — Вол. Легет, предс.; Мих. Федоров, кас.; Вас. Микитин, писар.

ЯК ПОМЕР СЕМЕН ЯДЛОВСЬКИЙ.

Другий лист Теодозія Ядловського.

Хвальна Редакціє „Свободи!

Днесь я довідався, що до мене був післаний телеграфічний запит до Смерековця; де бажав бути похоронений покійний Брат мій Семен Ядловський.

По смерти Покійного Брата відїхав я до Праги, а відтак до Карльсбаду, де я є в шпитали, тому, що я від того всего сильно розхорівся. Я був нездоровий на шлунок і ми оба з Покійний Братом, по відвідинах в Мукачеві, мали їхати до Карльсбаду.

Бажанням Покійного було так посередно лягти на своїй землиці.

Я був з ним найдовший час тому що цілий місяць дома, а відтак в дорозі, там разом спали. Покійний Брат любив мене дуже. Без мене нікуди не йшов, ні не їхав. Я мусів Йому всюди товаришити. Ми разом купалися, ходили, їли й все були оба разом. Ми дуже богато зі собою балакали. Покійний оповідав мені все точно зі свойого життя з Америці, про свого сина, про все, про „Свободу", про У. Н. Союз, про відносини в Америці. Я Йому оповідав про обставини тут у нас.

Часто в балачці Покійний споминав, що на старші літа приїде в рідні сторони й буде доживати свойого віку, побудує гарну хату. Мислив, щоби син був на становищу своїм.

Свої сторони Він дуже любив. Чувся дуже щасливий, коли ми вийшли десь на поле, полягали і балакали. Подобалося Йому дуже тут.

Тому я думаю, що найлучше булоби перевезти тлінні останки Покійного до Смерековця і там похоронити. Не знаю, як собі буде бажати Жінка і Син.

Колиб я поздоровів, то занявбися перевезенєм тіла Покійного до Смерековця.

Тому, що Покійний умер на моїх руках, хотівби я Його перевезти.

Щиро здоровлю і остаю з глибоким поважанням.

Теодозій Ядловський.

ВІСТИ З СІЧОВОГО БАЗАРУ „СУРМА",

103 ЕВЕНЮ А, НЮ ЙОРК.

Сурма стор вже приготований на осінний сезон. До книгарні запрошено Михайла Білянського, котрий вже справився з упорядкованням книгарні, нотів і театральних примірників, і певно, що любимці української книжки будуть добре обслужені.

Радіо департмент дано під нагляд д. П. Задорецькому, котрий від літ працював над радіями в ріжних фабриках.

Велике заінтересовання Українською годиною. Українці присилають купони і хвалять собі виконання програми ріжними хорами. Нарікають, що стація за слаба. Колиб всі Українці купували Радія від Сурми, то булоб защо винайняти сильнішу стацію.

На неділю 22-го вересня, спроваджено спеціяльне радіо до стору Сурми, шоб добре почути „ГАМА ДЮ", котру буде співати Хор з Ню Йорку під управою Теодозія Каськова. Хто не має радія, може зайти до стору о годині 2.45. п. п.

Відвідали Січовий Базар: Інж. Федір Скрипниченко і дружина, котрі щойно приїхали з Чехословаччини. Чудувались, що є такі гарні рекорди в Америці. Ю. Кондратович з Вілкс Берри. о. В. Драпак з Шикаго. Міс Анна Копко і А. Вайт з Елміра, Н. Й. Ів. Грипер з Харкова (з української торговельної комісії). Стефан Пітик з Лічбург, Па. Іван і Алекс Олексо з Фреквил. Мрс. Д. Дужецька з Едвардсвіл, Па. М. Явдик з Джансон Сіті, Н. Й. Місс Атаманчук і Мама з Асторії прийшли спеціяльно подякувати за українську програму на радіо. Дуже жалували, що не купили Радія в Сурмі. Кажуть, що не знали. О. Мерещак з Ансонії обіцяв купити Мувінг машину. К. Гушта з Квібек, Канада.

Теодор Луняк з Елізабет купив Віктора Комбінейшен, щоб мати концерт в дома, коли захоче. В неділю в час Української години до нього сходиться громада Українців і всі слухають та любуються українською піснею. „Колиб я купив радіо від чужого, то мені булоб неприємно слухати Української програми, ми все повинні підтримувати тих, що нам роблять добре".

Мрс. Полевчак з Елизабет телефоном замовила собі радіо і Віктора Комбінейшен. Тай 50 лемківських рекордів щоб не забула рідної пісні.

З краю отримано ріжні книжки, між иншими книжку Пісні з Лемківщини, в збірці більше як 1000 піссень. Видання Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

БУДЬМО ПРИГОТОВАНІ.

(Державний спис населення, а народна свідомість).

Ще кілька теплих днів, ще кілька днів літної погоди, а відтак повіє холодним вітром, а з ним все поверне до нормального міського життя з надіями на лучше.

Горячковий рух знова проявиться не тільки в комерції та індустрії, але й у партіях политичних прийде до нових змагань. Тільки українська іміґрація дальше продовжатиме повільний рух в напрямку політичної та народньої свідомости. Як десь заснується яка нова орґанізація або товариство, то тільки на те, щоби шкодити другому та забирати в члени тих самих людей, які вже не раз були зорґанізовані у всякі товариства. Так саме роблять малі крамарі на великім ярмарку.

Як відомо, в слідуючім році має відбутися в Злучених Державах спис населення, його богацтва й походження народне.

В 1929 р. державний цензус списували ветерани Американської Армії, а тому й я був зареґістрований в ряди державних енумераторів, та приділений в район у Детройт, де я під ту пору замешкував.

Тоді я мав нагоду пізнати звичаї й народну свідомість іміґрації всяких народностей. Не було випадку, щоби хтось з чужих народностей не знав до якої народности належить. Навіть у третім поколінню заявлялись до народности своїх предків. Тільки з української іміґрації 70% не знали свого народнього походження й хто вони є. На запит, до якої народности себе зачисляють, відповідали ріжно, що вони є Галичани, або Малоруські, або Буковинці, Карпато-Руські, Словінці, Ґреко-Католики, Православні, а навіть Поляки.

Розуміється, що я втягав їх в книгу народности української.

З приводу того я був оскаржений двома Поляками, що я мильно записував іміґрацію з Галичини, як Українців. Справа опинилася в „Супрім Корт" де згадані опікуни, при помочі всяких засвідчень від якихось там представителів доказували, що я повинен був вписати Українців з Галичини як Поляків, а я доказував усякими вицинками з часописей та можливими доводами, що Галичина була самостійною українською державою, за яку я уважав її, й під ту пору мав право там роджених Українців зачислити до такої народности й держави, яку я уважав за правильну. Справу уневажнено.

Щодо Українців, які походили з Великої України, то справа вже була труднійша. Всі заявились яко Росіяне й так жадали себе втягнути в книгу.

Але час зміняє й все до ліпшого зміняє, а тимсамим богато Українців, які колись не знали, хто вони є, прийшли більше до свідомости та змінили свій напрям на правдивий шлях. Але ще є великий процент таких, які ще досі не знають, хто й що вони є.

Тим треба прийти з помічю, їх треба освідомити, а се можна довершити легко, без трудноців, без коштів, бо для того наближається нагода, а ця нагода є власне державний цензус, який має відбутися в 1930 році.

Небавом буде можна виповнити аплікації на цензорів, а відтак слідуватиме іспит, який дуже легко перейти, тільки треба бути сміливим, не хвилюватись і не забувати язика в роті власне тоді, коли його потрібно.

Цензором може бути кождий, хто є горожанином цеї держави, а в тім числі й Українці. Головно женщини обовязково до сього повинні приступити, бо не тільки що за свій час будуть мати заплачене, але сповнять діло народне, бо буде нагода вишукати таких, які не беруть участи в життю народнім, та вписати їх, як Українців.

Обовязком священиків, учителів та предсідателів всяких українських товариств є інформувати український загал, щоби на запит в часі спису про місце уродження й походження всі Українці відповідали, що роджені на Україні, без ріжниці, чи вони роджені на землях Великої, Галицької, Буковинської чи Закарпатської України, та до української народности себе зачисляли, а всі ті, що тут від українських батьків роджені, повинні жадати вписати їх походження українського роду, а не инакше.

Цензор є обовязаний втягнути в книжку те, чого дана особа жадає, в противнім разі не відповідати на питання та зажадати надзирателя, який обовязаний явитись особисто для полагодження справи.

Ціла українська іміґрація повинна бути добре приготована й освідомлена до цієї справи, бо другі не сплять і вже почали роботу в тім напрямі для добра своїх народностей, а тим самим для своїх держав.

На цензорів по більшій части вибирають таких, які говорять двома або й більше мовами, і тому Українці й Українки з Західної України, які у многих випадках говорять трома, чотирма й більше мовами, мають більше даних бути цензорами, а що при тім і більше освідомлені національно, — будуть могти запобігти лиху та вписувати Українців з Великої України Українцями, а не Росіянами, як се між ними практикується.

По аплікації вже тепер можна звертатись до:

U. S. Census and Commers, Washington, D. C.

За сею справою повинна глядіти вся українська іміґрація, а також всі тут роджені походження українського, та заохочувати й допомагати, щоби виступило як найбільше число українських енумераторів до спису.

Можливо, що декому ця справа не виглядає так важною й знайдуться такі, що махнуть рукою, яко на справу малої ваги, однак огляньмось, до чого ми дополітикувались за цілий час тут на іміґрації.

Возьмім хочби наприклад одну з аплікацій на другі папери, які ввійшли в життя від першого липня сього року. На четвертій сторінці тої аплікації бачимо подані всі народности, а української нема!

По правді, то там є подані і такі народности, яких ніколи не було. На цертифікатах других паперів зачисляються Українці до якоїсь польської і російської „раси", а вони горді тим та вкладають такі цертіфікати в рамці, замісць відослати з поворотом до Вашингтону й зажадати зміни й зачислення їх до української народности.

Біда в тім, що стільки між собою кричимо про 40-міліоновий український нарід, але не уміємо або не маємо відваги затягнути це на письмі, як це роблять другі, та здобути те, що нам належиться.

Від першого українського іміґранта по нинішний день є вина нас всіх, що ми тут в Америці не осягнули навіть того, щоби нас признали в натуралізаційнім уряді. Чи може нарід хочби найбільший добитись чого, коли не може добитись навіть такої марниці на іміґрації? Ні — він завжди буде погноєм і наймитом для других.

Та ніколи не пізно зачати щось хосенне й практичне, щоби не крутитися без кінця в крузі, подібно до пословиці: „Шепнув німий глухому, щоби показав дорогу сліпому".

Володимир Юрковський.

ПІД РОЗВАГУ СОЮЗОВЦЯМ.

Мало я пишу, але зате більше читаю й сліджу за всім, що пишеться у часописи Свободі. Там богато писалося в справі Сиротинця і в справі конвенційній і з усіх тих дописий таке й вийшло, якби решетом воду міряв. Щодо конвенції то я відразу знав, що мало котрий проект буде ухвалений, бо ті проекти тільки отворили свою губу на маєток У. Н. Союза. Хотіли Свободу побільшити, календарів хотіли за дармо, хотіли будувати Сиротинець, відділових секретарів аби оплачував У. Н. Союз — досить хотіли всякого, а ні один проект не писав: Складайте далі, аби було більше. Кождий писав тільки одно: давайте і давайте, бо в касі У. Н. Союза є 2¼ міліона долярів!

Ні один проект не спімнув, що в нас члени старі, що з краю тепер люди мало приїздять, що молоде покоління не хоче вписуватися в члени У. Н. Союза, що богато вмирає і що треба виплачувати їм їх посмертне, бо богато членів слабує, що треба їм дати запомогу. Ніхто не сказав, що видатки канцелярійні й видатки редакційні хутко вичерпаються, як ми все схочемо всього за дармо.

Нам треба тішитися, що ми маємо той маєток, але нам треба ще більше докладати, а не драти так як орел курку. Щодо Сиротинця я читав часопис Свободу і там було оголошено, котрий відділ кілько прислав на ціль Сиротинця. На диво я здибав 32 відділи, які не дали ані цента. То є дуже сумна історія для нас, Українців, бо чейже ми не повинні розуміти, що як ми собі не поможемо, то нам ніхто не поможе. Того можемо бути певні!

Теодор Гайда,
Патерсон, Н. Дж.

„ПРИНЦИПОВА" ДОМОУПРАВА

„Господаря видко по його подвірю, а господиню по хаті", — кажуть люди. Отже скажемо дещо про домоуправу ч. 17/19, на вул. Воровського та № 1 Маркса, яка вона господиня.

Писав до нас якось робкор т. К—о про те, як ця домоуправа ґав ловила. Він розповідав про те, як стелі кімнат Окрземсудкомісії, ветскладу, місцевкому заливала вода, одвалювалася штукатурка; як домоуправа „принципово" вбиральню забила, бо там було не так чисто, як хотів того управбуд. Розповідав він і в якому антисанітарному стані перебуває будинок ч. 19 по вул. Воровського.

Управа комунальних будинків і готелів Київського Окркомгоспу відповіла нам таке: „Роботу щодо відновлення, закріплення, отинькування салі включно до кошторису на ремонт на 1929 рік і що цього року це буде виконано, що в коридорах і кухні так чисто, що просто булку міси".

Але „гвоздем", як то кажуть є відповідь домоуправи про вбиральню на 4. поверсі:

„Щодо вбиральні на 4. поверсі, то її було засмічено мешканцями. Домоуправа, щоб прочистити цю вбиральню й зясувати винних у цьому, її тимчасово забила".

„Принципова" домоуправа — що й казати. Кепсько тільки те, що ні завуправи комбудинків Ходакову, ні секретарю Бранту, ні кербудинку, що казав представникам легкої кавалерії. — „Такое положение было и будет и ничего не поделаешь", — ніхто досі не догадався „тимчасово" забити вбиральні в приміщеннях, що вони їх займають. Може хоч тоді вони зрозумілиб, чи вони: — За чи проти санітарії?

(„Пролетарська Правда", Київ).

Практикант: Як ви мене приймали тому три місяці, обіцювали ви мені все найкраще — а тепер нараз банкротуєте!

Шеф: Що я тому винен, що ви так довго жиєте?

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА КОРОПУЖ, У ГАЛИЧИНІ.

Дорогі Земляки!

В боротьбі за істнування нашого Народу, в змаганнях за його життя та розвій слова у нас в старому краї стремить цілий загал тяжкою, мозольною працею до здійснення наших ідеалів. А праця та важка, бо ведеться під нечуваним досі гнетом, де на нашій рідній землі на кождому кроці відмовляють нам всяких прав, відбирають останний клаптик землі нашим виголодованим землякам, а фільварки парцелюються і віддають чужинцям - кольоністам.

Не дають можности учити наших дітей в школах в рідній мові, а всюди вводять чужу, викидаючи з тих шкіл нашу історію.

В цю пору цілий наш нарід веде завзяту боротьбу з напасником не силою, бо ми за слабі, а просвітною працею.

По містах і селах завязуються ріжного рода товариства, котрих ціллю є піднести духа нашого народу в такій тяжкій хвилі.

І ми, Коропужани, не лишаємось позаді, а працюємо, як вимагає теперішня хвиля.

Але щож? Коли ми бідні. Не маємо свого дому, де би ми могли разом гуртуватись.

Тепер приступили ми до будови „Народного Дому". При дуже тяжких услівях закупили вже місце і матеріял під будову, а на властиву будову і бляху на дах не можемо абсолютно вже стягнутись.

Тому просимо Вас, дорогі земляки допоможіть нам в такім святім ділі. Вас взиває не наша просьба, а наша нужда грошева. Не допустіть, щоби піднесений дух народа зійшов надармо. В своїй рідній хаті, котру взнести і Ви нам, дорогі земляки, поможете, буде розвиватися наша сила і воля. Справді хвилево впали ми в визвольній війні, але дух народа живе і віримо, що ми, так розмежовані, спільними силами здобудемо собі ліпшу долю.

Ще раз апелюємо до Ваших сердець, не відмовте нам своєї помочи — і іменем цілої громади шлемо Вам щирий привіт — яко комітетові будови.

За Аматорський кружок при читальні „Просвіти":

Стефан Мацьків, Микола Петричка, Ілько Ярка (Круглий).

НОВІ ЧЕХІЗАЦІЙНІ МЕТОДИ.

Краєвий уряд Закарпатської України видав дня 3. червня такий розпорядок до середних шкіл і учительських семинарій: 1) Як учебників маються обовязково уживати лише книги, написані належним викладовим язиком і одобрені міністерством народної освіти в Празі. 2) Коли нема для якогось предмету ще потрібних учебників принależним викладовим язиком одобрених міністерством, треба в тих предметах вживати чеських правильно апробованих книжок. 3) Коли нема ані одних ані других учебників, дозволяється виїмково вживати книжок неапробованих міністерством. 4) Тоті книжки, наведені в точці 3-тій, не є однак учебниками, а лише помічними книжками й ученики не сміють бути силувані їх купити. До них належить також граматика д-ра І. Панкевича, котра є помилково уживана за апробовану книжку. 5) Тому, що й приватні научні заведення підлягають загальним шкільним законам, не сміється також і в них уживати учебників, не одобрених міністерством, і їх обовязують всі точки цього рішення, також як державні заведення".

Тут треба зазначити, що книжок в народній мові, затверджених міністерством освіти, нема майже ніяких, бо про це вже постарався чехізатор Закарпаття. А коли який підручник діждався затвердження міністерством, то тоді конфіскувала його ужгородська цензура. Так було між иншим з підручником для торговельних шкіл, який лежить 4 роки недопечатаний, помимо затвердження міністерством. Для успішности чехізації чеська шкільна влада зняла апробату одинокої на Закарпатті граматики І. Панкевича, яка вже 7 років була одобрена міністерством.

Коли отже все це зважити, то розпорядок цей обчисленний на те, щоби в усіх школах Закарпаття, як у державних, так і в приватних, велася наука на підставі чеських підручників.

Коли до того додати, що в школах, навіть українських, у більшости учать Чехи, котрі не лише не знають мови дітей, але навіть не мають учительської кваліфікації, то тоді можна собі представити, як виглядає і яку користь несе шкільництво на Закарпатті.

Чоловік (до жінки): Моя дорога, коли ти зі мною не можеш видержати, то чому ти вийшла за мене?

Жінка: О, будь певний, колиб моя мама так дуже була не противилася мойому подружжу з тобою, я напевно не булаб вийшла за тебе!

—o—

Вона: Івасю, я радо терпітиму з тобою всяку біду і журбу.

Він: Та я не маю ніякої журби ані біди.

Вона: То буде, як поберемося.

